

АКЦИСКИ ПЛАН ЗА МЕНТАЛНО ЗДРАВЈЕ НА ДЕЦА И АДОЛЕСЦЕНТИ

2024–2030

Активности за ментално здравје и психосоцијална добросостојба на децата и адолесцентите							
Приоритетна област – ЗДРАВСТВО							
Посебна цел 1: Зајакнување на испораката на услуги за ментално здравје преку надградба на капацитетите на релевантниот здравствен кадар и човечки ресурси во здравството.				Показател на исход: Зголемен број медицински кадар обучен да обезбеди услуги за ментално здравје.			
Мерки	Активности	Водечки орган Други органи	Почетен датум	Планиран датум на извршување	Процена на потребните средства во денари	Извор на финансирање	Показател на резултат (поврзан со мерката/активноста)

<p>Зајакнување на капацитетите на релевантниот здравствен кадар и човечки ресурси во здравството</p>	<p>Спроведување обуки за лекарите од примарна здравствена заштита и за здравствен кадар што е во контакт со деца, адолесценти и со нивни родители/старатели, засновани на акциската програма на Светска здравствена организација за ментално здравје (Mental Health Gap Action Programme; mhGAP)</p>	<p>Министерство за здравство</p> <p>ЈЗУ Универзитетска клиника за психијатрија – Скопје</p> <p>Центар за семејна медицина</p>	<p>Октомври 2024</p>	<p>Декември 2030</p>	<p>2.000.000,00</p>	<p>Според Двегодишен договор за соработка со Светска здравствена организација</p> <p>Програма за здравствена заштита на лица со душевни растројства во Република Северна Македонија</p>	<p>Спроведени обуки за лекарите од примарна здравствена заштита и за здравствен кадар што е во контакт со деца, адолесценти и со нивни родители/старатели и евалуација на обуката и на стекнатите компетенции/ знаења</p>
--	--	--	----------------------	----------------------	---------------------	---	---

	<p>Воведување на „mhGAP“ во курикулумот на студентите по медицина</p>	<p>Министерство за здравство</p> <p>Медицински факултети во целата држава</p> <p>ЈЗУ Универзитетска клиника за психијатрија – Скопје</p>	<p>Октомври 2024</p>	<p>Декември 2024</p>	<p>Не се потребни финансиски средства</p>	<p>Министерство за здравство</p>	<p>Воведен „mhGAP“ во курикулумот на студентите по медицина</p>
	<p>Воведување на „mhGAP“ во курикулумот за специјализации по семејна медицина, педијатрија, психијатрија и медицинска психологија</p>	<p>Министерство за здравство</p> <p>Медицинските факултети во целата држава</p> <p>ЈЗУ Универзитетска клиника за психијатрија – Скопје</p> <p>Центар за семејна медицина</p>	<p>Октомври 2024</p>	<p>Декември 2024</p>	<p>Не се потребни финансиски средства</p>	<p>Министерство за здравство</p>	<p>Воведен „mhGAP“ во курикулумот за специјализации по семејна медицина, педијатрија, психијатрија и медицинска психологија</p>

	Зголемување на бројот на специјализации по детска и адолесцентна психијатрија и супспецијализации по развојна психијатрија	Министерство за здравство Фонд за здравствено осигурување на Република Северна Македонија Медицински факултети ЈЗУ Универзитетска клиника за психијатрија – Скопје	Октомври 2024	Декември 2030	Не се потребни финансиски средства	Министерство за здравство	Изменување на Програмата за потребите од специјалистички и супспецијалистички кадри во согласност со мрежата на здравствени установи заради зголемување број специјализации по детска и адолесцентна психијатрија и супспецијализации по развојна психијатрија
--	--	--	---------------	---------------	------------------------------------	---------------------------	--

	Зголемување на бројот на специјалисти по медицинска психологија во здравствените установи	Министерство за здравство Министерство за финансии Фонд за здравствено осигурување на Република Северна Македонија ЈЗУ Универзитетска клиника за психијатрија – Скопје	Октомври 2024	Декември 2030	8.214.000,00	Министерство за здравство Фонд за здравствено осигурување на Република Северна Македонија Министерство за финансии	Вработен по минимум еден специјалист по медицинска психологија во поголемите здравствени установи на сите нивоа на здравствена заштита
--	---	--	---------------	---------------	--------------	--	--

	Промена на Правилникот за потребниот простор, опрема и стручен кадар за основање, почнување со работа и вршење здравствена дејност во центри за ментално здравје за деца и адолесценти и во други здравствени установи со услуги за детско и адолесцентно ментално здравје	Министерство за здравство Фонд за здравствено осигурување на Република Северна Македонија ЈЗУ Универзитетска клиника за психијатрија – Скопје	Октомври 2024	Декември 2024	Не се потребни финансиски средства	Министерство за здравство	Променет Правилникот за потребниот простор, опрема и стручен кадар за основање, почнување со работа и вршење здравствена дејност во центри за ментално здравје за деца и адолесценти и во други здравствени установи со услуги за детско и адолесцентно ментално здравје
	Ажурирање на Уредбата за мрежата на здравствени установи од сите нивоа на здравствена заштита	Министерство за здравство	Октомври 2024	Декември 2024	Не се потребни финансиски средства	Министерство за здравство	Ажурирана Уредбата за мрежата на здравствени установи од сите нивоа на здравствена заштита

	Обезбедување, адаптација и обука за релевантни современи дијагностички инструменти за работа со деца и адолесценти за релевантниот кадар (здравствени работници и соработници) што работи со ментално здравје на деца и адолесценти	Министерство за здравство ЈЗУ Универзитетска клиника за психијатрија – Скопје	Октомври 2024	Декември 2027	3.000.000,00	Министерство за здравство Меѓународни организации (Агенции на Обединетите нации, Европската унија, Американската агенција за меѓународен развој и сл.)	Обезбедени и приспособени релевантни современи дијагностички инструменти за работа со деца и адолесценти за релевантниот кадар (здравствени работници и соработници) што работи со детско и адолесцентно ментално здравје Обучен кадар за работа со дијагностичките инструменти
Проактивна улога на лекарите од примарната здравствена заштита во превенцијата, раното	Измена на Правилникот за начинот на плаќање здравствени услуги во примарната здравствена заштита заради вклучување на раното откривање	Министерство за здравство Фонд за здравствено осигурување на Република	Октомври 2024	Декември 2024	Не се потребни финансиски средства	Министерство за здравство	Изменет Правилникот за начинот на плаќање на здравствени услуги во примарната здравствена заштита заради вклучување на раното откривање

откривање, долгорочното следење и поддршката за родителите/старателите и згрижувачите	состојби поврзани со менталното здравје на деца и адолесценти во превентивните цели на лекарите од примарна здравствена заштита	Северна Македонија ЈЗУ Универзитетска клиника за психијатрија – Скопје					состојби поврзани со менталното здравје на деца и адолесценти во превентивните цели на лекарите од примарна здравствена заштита
	Обезбедување, адаптација на скрининг прашалник во откривање проблеми со ментално здравје кај училишни деца за време на систематски прегледи, во согласност со Програмата за систематски прегледи на учениците и на студентите во	Министерство за здравство ЈЗУ Универзитетска клиника за психијатрија – Скопје	Октомври 2024	Декември 2024	Не се потребни финансиски средства	Министерство за здравство (во рамки на програмата за систематски прегледи на ученици, студенти)	Обезбеден и адаптиран скрининг прашалник во откривање проблеми со ментално здравје кај училишни деца за време на систематски прегледи, во согласност со Програмата за систематски прегледи на учениците и на студентите во Република Северна Македонија

	Република Северна Македонија						
	Обука за скрининг прашалник во откривање проблеми со ментално здравје кај училишни деца за време на систематски прегледи, во согласност со Програмата за систематски прегледи на учениците и на студентите во Република Северна Македонија	Министерство за здравство ЈЗУ Универзитетска клиника за психијатрија – Скопје	Октомври 2024	Декември 2030	Не се потребни финансиски средства	Министерство за здравство (во рамки на програмата за систематски прегледи на ученици, студенти)	Обучен здравствен кадар за задавање и интерпретирање на скрининг прашалникот
Подготвување и ажурирање упатства и протоколи за скрининг, дијагностика,	Формирање мултидисциплинарна работна група во подготвување и ажурирање на упатствата и на протоколите за	Министерство за здравство ЈЗУ Универзитетска клиника за	Октомври 2024	Декември 2030	Не се потребни финансиски средства	Министерство за здравство	Формирана мултидисциплинарна работна група во подготвување и ажурирање на упатствата и на протоколите за

клиничка практика	скрининг, дијагностика, клиничка практика	психијатрија – Скопје					скрининг, дијагностика, клиничка практика
	Подготовка/ ажурирање упатства и протоколи за скрининг, дијагностика, клиничка практика	Министерство за здравство Работна група за подготовка и ажурирање на упатствата и на протоколите ЈЗУ Универзитетска клиника за психијатрија – Скопје	Октомври 2024	Декември 2024	Не се потребни финансиски средства	Министерство за здравство	Подготвени/ ажурирани упатства и протоколи за скрининг, дијагностика, клиничка практика

Приоритетна област – ЗДРАВСТВО							
Посебна цел 2: Подобрување на интегрираната грижа за ментално здравје и психосоцијална добросостојба на децата и на адолесцентите во здравствениот сектор			Показател на исход: Зголемен број упатувања на деца и адолесценти помеѓу здравствени работници од различни нивоа на здравствена заштита				
Мерки	Активности	Водечки орган Други органи	Почетен датум	Планиран датум на извршување	Процена на потребните средства во денари	Извор на финансирање	Показател на резултат (поврзан со мерката/активноста
Донесување нов закон за ментално здравје	Воспоставување експертска работна група за развој на законот со оглед на тоа што стариот закон е донесен во 2006	Министерство за здравство Министерство за социјална политика, демографија и млади Министерство за образование и наука Наставно-научни установи и професионални здруженија од полето (ЈЗУ)	Октомври 2024	Декември 2024	Не се потребни финансиски средства	Министерство за здравство	Експертска група воспоставена со одлука

		Универзитетска клиника за психијатрија – Скопје, институти и одделенија за психологија, здруженија на психолози и психијатри, здруженија за психотерапија, активни во Република Северна Македонија)					
	Анализа и изработка на предлог-закон што ќе таргетира превенција, координиран пристап меѓу институциите, децентрализација на услуги на локално ниво, вклучувајќи услуги и за	Министерство за здравство Министерство за социјална политика, демографија и млади Министерство за образование и наука	Октомвр и 2024	Декември 2024	Не се потребни финансиски средства	Министерство за здравство	Подготвен Предлог-закон

	родители и даватели на грижа, притоа давајќи и основа за ревидирање на Законот за социјалната заштита	Наставно-научни установи и професионални здруженија од полето (ЈЗУ Универзитетска клиника за психијатрија – Скопје, институти и одделенија за психологија, здруженија на психолози и психијатри, здруженија за психотерапија, активни во Република Северна Македонија)					
	Јавни консултации и парламентарни расправи за новиот предлог-	Министерство за здравство Министерство за социјална политика,	Октомври и 2024	Декември 2024	Не се потребни финансиски средства	Министерство за здравство	Одржани консултации и расправи

	закон за ментално здравје	демографија и млади Министерство за образование и наука Наставно- научни установи и професионалн и здруженија од полето (ЈЗУ Универзитетска клиника за психијатрија – Скопје, институти и одделенија за психологија, здруженија на психолози и психијатри, здруженија за психотерапија, активни во Република Северна Македонија)					
--	------------------------------	--	--	--	--	--	--

		Служба на Собранието на Република Северна Македонија					
	Донесување нов закон за ментално здравје	<p>Министерство за здравство</p> <p>Министерство за социјална политика, демографија и млади</p> <p>Министерство за образование и наука</p> <p>Наставно-научни установи и професионалн и здруженија од полето (ЈЗУ Универзитетска клиника за психијатрија – Скопје, институти и одделенија за</p>	Октомвр и 2024	Декември 2024	Не се потребни финансиски средства	Министерство за здравство	Донесување нов закон за ментално здравје

		<p>психологија, здруженија на психолози и психијатри, здруженија за психотерапија, активни во Република Северна Македонија)</p> <p>Генерален секретаријат на Влада на Република Северна Македонија</p> <p>Служба на Собранието на Република Северна Македонија</p>					
Воспоставувањ е јасни протоколи за упатувања и патеки на лекување	Креирање алгоритми и протоколи за упатување помеѓу здравствени работници и	Министерство за здравство Работна група за подготовка и ажурирање на	Октомвр и 2024	Декември 2024	Не се потребни финансиски средства	Министерство за здравство	Креирани алгоритми и протоколи за упатување помеѓу здравствени работници и соработници од примарна, секундарна

	соработници од примарна, секундарна и терциерна здравствена заштита, кои работат со деца и адолесценти	упатствата и на протоколите Фонд за здравствено осигурување на Република Северна Македонија ЈЗУ Универзитетска клиника за психијатрија – Скопје					и терциерна здравствена заштита, кои работат со деца и адолесценти
	Дефинирање протоколи за упатување помеѓу центри за ментално здравје на деца и адолесценти и други релевантни чинители од јавниот здравствен, социјален и образовен	Министерство за здравство Министерство за социјална политика, демографија и млади Министерство за образование и наука	Октомвр и 2024	Декември 2024	Не се потребни финансиски средства	Министерство за здравство	Утврдени протоколи за упатување помеѓу центри за ментално здравје на деца и адолесценти и други релевантни чинители од јавниот здравствен, социјален и образовен сектор, кои работат со деца и адолесценти

	сектор, кои работат со деца и адолесценти	Биро за развој на образованието Фонд за здравствено осигурување на Република Северна Македонија ЈЗУ Универзитетска клиника за психијатрија – Скопје					
	Подготовка на Упатство за креираните протоколи и патеки на упатување	Фонд за здравствено осигурување на Република Северна Македонија Министерство за здравство	Октомвр и 2024	Декември 2024	Не се потребни финансиски средства	Фонд за здравствено осигурување на Република Северна Македонија	Подготовка на Упатство за креираните протоколи и патеки на упатување и негова достапност на платформата за едукација на Министерство за здравство (obuki.zdravstvo.gov.mk)

<p>Унапредување на програми за ментално здравје на деца и адолесценти</p>	<p>Адаптирање и спроведување едукативни програми засновани врз докази за развојните карактеристики на возрасните периоди, детство и адолесценција, како и за унапредување на родителски вештини и позитивно родителство, во здравствените установи што работат со ментално здравје на деца и адолесценти</p>	<p>Министерство за здравство</p> <p>Наставно-научни установи и професионални здруженија од полето (ЈЗУ Универзитетска клиника за психијатрија – Скопје, институти и одделенија за психологија, здруженија на психолози и психијатри, здруженија за психотерапија, активни во Република Северна Македонија)</p>	<p>Октомври 2024</p>	<p>Декември 2024</p>	<p>1.240.000,00</p>	<p>Министерство за здравство</p> <p>Меѓународни организации (Агенции на Обединетите нации, Европската унија, Американската агенција за меѓународен развој и сл.)</p>	<p>Спроведени обуки за развојните карактеристики на возрасните периоди, детство и адолесценција, како и за унапредување на родителски вештини и позитивно родителство, за релевантниот здравствен кадар што работи во здравствените установи за детско и адолесцентно ментално здравје</p>
	<p>Достапност на програмите за здравствените работници и</p>	<p>Министерство за здравство</p>	<p>Октомври 2024</p>	<p>Декември 2030</p>	<p>Не се потребни финансиски средства</p>	<p>Министерство за здравство</p>	<p>Објавување на програмите за родителски вештини на платформата за</p>

	соработници, кои работат со деца и адолесценти						едукација на Министерството за здравство (obuki.zdravstvo.gov.mk)
	Креирање, адаптирање и достапност на мобилни и интернет апликации за самопомош наменети за млади и за родители/старатели	Министерство за здравство Институт за јавно здравје на Република Северна Македонија Наставно-научни установи и професионални здруженија од полето (ЈЗУ Универзитетска клиника за психијатрија – Скопје, институти и одделенија за психологија, здруженија на психолози и психијатри,	Октомври 2024	Декември 2030	3.100.000,00	Министерство за здравство Меѓународни организации (Агенции на Обединетите нации, Европската унија, Американската агенција за меѓународен развој и сл.)	Адаптирана и достапна дигитална апликација за самопомош наменета за млади и за родители/старатели, одржување на апликацијата

		здруженија за психотерапија, активни во Република Северна Македонија)					
--	--	--	--	--	--	--	--

Приоритетна област – ЗДРАВСТВО							
Посебна цел 3: Унапредување и проширување на специјализираните услуги во заедницата за ментално здравје кај децата и адолесцентите			Показател на исход: Зголемен број центри за ментално здравје на деца и адолесценти				
Мерки	Активности	Водечки орган Други органи	Почетен датум	Планиран датум на извршување	Процена на потребните средства во денари	Извор на финансирање	Показател на резултат (поврзан со мерката/активноста)
Јакнење на постојните и отворање нови центри за ментално здравје на деца и адолесценти	Јакнење на постојните три центри за ментално здравје на деца и адолесценти	Министерство за здравство ЈЗУ Универзитетска клиника за психијатрија – Скопје	Октомври 2024	Декември 2030	10.000.000,00	Министерство за здравство Министерство за финансии Генерален секретаријат на Влада на Република Северна Македонија	Постојните три центри за ментално здравје на деца и адолесценти се унапредени со кадар, опрема и знаење

	Отворање нови центри за ментално здравје на деца и адолесценти	Министерство за здравство ЈЗУ Универзитетска клиника за психијатрија – Скопје	Октомври 2024	Декември 2030	86.000.000,00	Министерство за здравство Меѓународни организации (Агенции на Обединетите нации, Европската унија, Американската агенција за меѓународен развој и сл.) Министерство за финансии	Отворени три нови центри за ментално здравје на деца и адолесценти
--	--	---	---------------	---------------	---------------	---	--

	Формирање дневни болници за деца во постојните и во новите центри за ментално здравје на деца и адолесценти	Министерство за здравство ЈЗУ Универзитетска клиника за психијатрија – Скопје	Октомври 2024	Декември 2030	37.200.000,00	Министерство за здравство Меѓународни организации (Агенции на Обединетите нации, Европската унија, Американската агенција за меѓународен развој и сл.) Министерство за финансии	Формирани дневни болници за деца во постојните и во новите центри за ментално здравје на деца и адолесценти
--	---	---	---------------	---------------	---------------	---	---

	<p>Формирање дневни болници за грижа на деца со невrorазвојни нарушувања во состав на центрите за ментално здравје на деца и адолесценти</p>	<p>Министерство за здравство</p> <p>Фонд за здравствено осигурување на Република Северна Македонија</p> <p>ЈЗУ Универзитетска клиника за психијатрија – Скопје</p> <p>Министерство за образование и наука</p>	<p>Октомври 2024</p>	<p>Декември 2030</p>	<p>18.600.000,00</p>	<p>Министерство за здравство</p> <p>Меѓународни организации (Агенции на Обединетите нации, Европската унија, Американската агенција за меѓународен развој и сл.)</p> <p>Министерство за финансии</p>	<p>Формирани дневни болници за грижа на деца со невrorазвојни нарушувања во состав на центрите за ментално здравје на деца и адолесценти</p>
--	--	--	----------------------	----------------------	----------------------	--	--

<p>Воспоставување е развојни советувалишта на ниво на секој Здравствен дом во состав на Служба за примарна здравствена заштита за предучилишни и училишни деца</p>	<p>Доопремување со кадар и простор на службите за примарна здравствена заштита за обезбедување услуги на развојно советувалиште</p>	<p>Министерство за здравство</p> <p>Фонд за здравствено осигурување на Република Северна Македонија</p> <p>Министерство за финансии</p>	<p>Октомври 2024</p>	<p>Декември 2030</p>	<p>20.000.000,00</p>	<p>Министерство за здравство</p> <p>Меѓународни организации (Агенции на Обединетите нации, Европската унија, Американската агенција за меѓународен развој и сл.)</p> <p>Министерство за финансии</p>	<p>Функционални развојни советувалишта на ниво на секој Здравствен дом</p>
	<p>Проширување на услугите, на достапноста и на можностите за следење за деца со типичен развој</p>	<p>Министерство за здравство</p> <p>Фонд за здравствено осигурување на Република Северна Македонија</p>	<p>Октомври 2024</p>	<p>Декември 2030</p>	<p>Не се потребни финансиски средства</p>	<p>Министерство за здравство</p>	<p>Проширени услуги, достапност и можност за следење за деца со атипичен развој</p>

<p>Ажурирање на листата на лекови за третман на деца и адолесценти</p>	<p>Ревидирање на позитивната листа на лекови за третман на деца и адолесценти</p>	<p>Министерство за здравство</p> <p>Фонд за здравствено осигурување на Република Северна Македонија</p> <p>Комисија за ревидирање на позитивната листа</p>	<p>Октомври 2024</p>	<p>Декември 2024</p>	<p>Не се потребни финансиски средства</p>	<p>Министерство за здравство</p> <p>Фонд за здравствено осигурување на Република Северна Македонија</p>	<p>Ревидирана позитивната листа на лекови за третман на деца и адолесценти</p>
--	---	---	----------------------	----------------------	---	---	--

<p>Ревидирање на листата на здравствени услуги на товар на Фонд за здравствено осигурување на Република Северна Македонија во унапредување на детското и на адолесцентното ментално здравје</p>	<p>Отворање можност за упатување од примарна здравствена заштита кон психолог, спец. едукатор и логопед од примарна и секундарна здравствена заштита</p>	<p>Министерство за здравство</p> <p>Фонд за здравствено осигурување на Република Северна Македонија</p> <p>Управа за електронско здравство</p> <p>ЈЗУ Универзитетска клиника за психијатрија – Скопје</p>	<p>Октомври 2024</p>	<p>Декември 2024</p>	<p>Не се потребни финансиски средства</p>	<p>Министерство за здравство</p> <p>Фонд за здравствено осигурување на Република Северна Македонија</p>	<p>Отворена можност за упатување од примарна здравствена заштита кон психолог, спец. едукатор и логопед од примарна и секундарна здравствена заштита</p>
---	--	--	----------------------	----------------------	---	---	--

	Вклучување специјалистички психолошки услуги од приватен сектор, преку склучување договори помеѓу Фонд за здравствено осигурување на Република Северна Македонија и специјалисти по медицинска психологија во приватна практика и дополнителна дејност	Министерство за здравство Фонд за здравствено осигурување на Република Северна Македонија ЈЗУ Универзитетска клиника за психијатрија – Скопје	Октомври 2024	Декември 2024	Не се потребни финансиски средства	Министерство за здравство Фонд за здравствено осигурување на Република Северна Македонија	Отворена можност за склучување договори помеѓу Фонд за здравствено осигурување на Република Северна Македонија и специјалисти по медицинска психологија во приватна практика и дополнителна дејност
--	--	--	---------------	---------------	------------------------------------	--	---

	Ревидирање на пакетите од здравствените установи што работат со деца и адолесценти со нови достапни услуги и кадри од мултидисциплинарните тимови	Фонд за здравствено осигурување на Република Северна Македонија ЈЗУ Универзитетска клиника за психијатрија – Скопје	Октомври 2024	Декември 2024	Не се потребни финансиски средства	Фонд за здравствено осигурување на Република Северна Македонија	Ревидирани пакетите од здравствените установи што работат со деца и адолесценти со нови достапни услуги и кадри од мултидисциплинарните тимови
--	---	---	---------------	---------------	------------------------------------	---	--

	Ревизија на времетраењето на термините за здравствени работници и соработници, кои работат со деца и адолесценти	Министерство за здравство Фонд за здравствено осигурување на Република Северна Македонија Управа за електронско здравство ЈЗУ Универзитетска клиника за психијатрија – Скопје	Октомври 2024	Декември 2024	Не се потребни финансиски средства	Министерство за здравство Фонд за здравствено осигурување на Република Северна Македонија	Зголемено времетраењето на термините за здравствени работници и соработници, кои работат со деца и адолесценти
--	--	---	---------------	---------------	------------------------------------	--	--

Приоритетна област – ЗДРАВСТВО							
Посебна цел 4: Унапредување на националниот систем за електронски евиденции „Мој термин“			Показател на исход: Подобрена достапност и споделување информации и можности за подобрена анализа и истражување				
Мерки	Активности	Водечки орган Други органи	Почетен датум	Планиран датум на извршување	Процена на потребните средства во денари	Извор на финансирање	Показател на резултат (поврзан со мерката/активноста)
Обезбедување пристап до податоци за релевантни показатели за проблеми со менталното здравје, заради истражување и практика	Подготовка на протоколи и дефинирање индикатори за ментално здравје од „Мој термин“	Министерство за здравство Работна група за подготовка и ажурирање на упатствата и протоколите Управа за електронско здравство ЈЗУ Универзитетска клиника за психијатрија – Скопје	Октомври 2024	Декември 2024	Не се потребни финансиски средства	Министерство за здравство	Дефинирани индикатори за ментално здравје од Работната група и вградени во „Мој термин“, а системот ќе ги агрегира

	Дигитализација на регистрите и на историите на болест од здравствените установи и нивна достапност на „Мој термин“	Министерство за здравство Фонд за здравствено осигурување на Република Северна Македонија Управа за електронско здравство Сите здравствени установи од сите нивоа на здравствена заштита	Октомври 2024	Декември 2025	3.100.000,00	Министерство за здравство	Дигитализирани регистрите и историите на болест од здравствените установи и нивна достапност на „Мој термин“
Интегрирање приватни здравствени установи во системот за електронски евиденции во здравството за да се овозможи размена на	Изнаоѓање решение за задолжителен внес на извештаи од услуги добиени од регистрирани приватни здравствени установи во	Министерство за здравство Фонд за здравствено осигурување на Република Северна Македонија	Октомври 2024	Декември 2025	Не се потребни финансиски средства	Министерство за здравство	Правно решение за задолжителен внес на извештаи од услуги добиени од регистрирани приватни здравствени установи

информации и поврзување на услугите	Националниот електронски здравствен систем						
-------------------------------------	--	--	--	--	--	--	--

Приоритетна област – ОБРАЗОВАНИЕ

<p>Посебна цел 1:</p> <p>Обезбедување поддржувачка училишна клима и култура преку развој на соодветни политики и унапредување на компетенциите на училишниот кадар за грижа за сопственото и за менталното здравје и добросостојба на учениците</p>	<p>Показател на исход:</p> <p>Повисок процент на ученици што чувствуваат припадност кон училиштето и процент на оптовареност со училишни обврски</p>
---	--

Мерки	Активности	Водечки орган Други органи	Почетен датум	Планиран датум на извршување	Процена на потребните средства во денари	Извори на финансирање	Показател на резултат (поврзан со мерката/ активноста)
Унапредување политики и воспоставување систем за грижа за сопственото и за менталното здравје и добросостојба на учениците	Организирање училишни активности за отворена комуникација и учество на учениците во градењето училишна заедница по мера на детето.	Сите јавни основни и средни училишта Министерство за образование и наука Биро за развој на образованието	Октомври 2024	Декември 2030	Нема финансиски импликации	Користење веќе развиена алатка за споделување мислења на млади „U-Report“	Број на организирани ученички активности за отворена комуникација со значително ученичко учество.

		Сите единици на локалната самоуправа					
	Континуирано професионално усовршување на стручните соработници и на наставениот кадар преку обуки (вклучително и онлајн обуки), колегијална поддршка, менторирање, учество на симпозиуми и конференции и други форми на професионално усовршување.	<p>Министерство за образование и наука</p> <p>Биро за развој на образование</p> <p>Сите единици на локалната самоуправа</p> <p>Сите јавни основни и средни училишта</p> <p>Наставно-научни установи и професионални здруженија од полето (ЈЗУ Универзитетска</p>	Октомври 2024	Декември 2030	37.050.000,00	Меѓународни организации (Агенции на Обединетите нации, Европската унија, Американската агенција за меѓународен развој и сл.)	<p>Број на обучени стручни соработници и наставен кадар</p> <p>Обезбеден пристап до онлајн обуки и вебинари за професионален развој</p>
						Министерство за образование и наука - Биро за развој на образованието	

		<p>клиника за психијатрија – Скопје, институти и одделенија за психологија, здруженија на психолози и психијатри, здруженија за психотерапија, активни во Република Северна Македонија)</p>					
	<p>Изработка на сеопфатна програма за ментално здравје и психосоцијална поддршка на деца и адолесценти во образовниот систем.</p>	<p>Министерство за образование и наука</p> <p>Биро за развој на образованието</p> <p>Сите јавни основни и средни училишта</p>	<p>Октомври 2024</p>	<p>Декември 2030</p>	<p>1.140.000,00</p>	<p>Министерство за образование и наука</p>	<p>Развиена сеопфатна програма за ментално здравје и психосоцијална поддршка на деца и адолесценти во образовниот систем;</p>

		Наставно-научни установи и професионални здруженија од полето (ЈЗУ Универзитетска клиника за психијатрија – Скопје, институти и одделенија за психологија, здруженија на психолози и психијатри, здруженија за психотерапија, активни во Република Северна Македонија)					
	Обезбедување соодветни инструменти, протоколи и материјали за работа на стручните	Министерство за образование и наука	Октомври 2025	Декември 2030	2.500.000,00	Министерство за образование и наука - Биро за развој на образованието	Развиени инструменти, протоколи и материјали за работа на стручните соработници во

	<p>соработници во унапредување на менталното здравје на учениците.</p>	<p>Биро за развој на образованието</p> <p>Сите јавни основни и средни училишта</p> <p>Наставно-научни установи и професионални здруженија од полето (ЈЗУ Универзитетска клиника за психијатрија – Скопје, институти и одделенија за психологија, здруженија на психолози и психијатри, здруженија за психотерапија, активни во Република</p>					<p>унапредување на менталното здравје на учениците.</p>
--	--	--	--	--	--	--	---

		Северна Македонија)					
	Организирање активности на ниво на училиште и меѓу училишта за поттикнување меѓуколегијална соработка на наставниците, стручните служби и другите учесници во образовниот процес.	Сите јавни основни и средни училишта Министерство за образование и наука Биро за развој на образованието Наставно-научни установи и професионални здруженија од полето (ЈЗУ Универзитетска клиника за психијатрија – Скопје, институти и одделенија за психологија, здруженија на психолози и	Октомври 2024	Декември 2030	Не се потребни финансиски средства	Министерство за образование и наука - Биро за развој на образованието	Број на спроведени тим-билдинг активности. Подготвени се извештаи од искуствата со тим-билдинг практиките како основа за натамошен развој. Воведени се мерки за процена на општата атмосфера и задоволство од работата и со училиштето.

		психијатри, здруженија за психотерапија, активни во Република Северна Македонија)					
	Воспоставување практики за градење конструктивна соработка со родителите, во најдобриот интерес на детето, преку организирање работилници за наставниците и за останатиот кадар, со примери за позитивно родителство.	Сите јавни основни и средни училишта Министерство за образование и наука Биро за развој на образованието	Октомври 2025	Декември 2030	9.576.000,00	Министерство за образование и наука - Биро за развој на образованието	Усвоена стратегија за позитивно родителство. Број на спроведени предавања, работилници од страна на родители. Направен план за следење и унапредување на состојбите со родители што не одговараат на повици од училиштето. Реализирани анкети за

							задоволството на родителите од училиштето.
	Зголемување на бројот на стручни соработници што напредуваат во кариерата (стручен соработник ментор и стручен соработник советник)	Министерство за образование и наука Сите јавни основни и средни училишта Биро за развој на образованието	Септември 2026	Декември 2030	10.000.000,00	Министерство за образование и наука - Биро за развој на образованието	Зголемување на процентот на унапредени стручни соработници во звања (стручен соработник ментор).
Грижа за инфраструктурата и за условите во училиштето	Обезбедување сигурен пристап на учениците до училиштето и нивно безбедно движење низ училишната зграда и двор.	Министерство за образование и наука Биро за развој на образованието	Октомври 2025	Декември 2030	50.000.000,00	Министерство за образование и наука - Биро за развој на образованието	30% од училиштата се пристапни. Најмалку 80% од училиштата имаат заграден училишен двор

		Сите единици на локалната самоуправа				Сите единици на локалната самоуправа Меѓународни организации (Агенции на Обединетите нации, Европската унија, Американската агенција за меѓународен развој и сл.)	направен по мерка на детето (со осодветни реквизити и зелена површина).
	Обезбедување оптимални просторни услови за работа на стручната служба во училиштето	Министерство за образование и наука Биро за развој на образованието Сите единици на локалната самоуправа	Октомври 2024	Декември 2030	Нема финансиски импликации	Министерство за образование и наука - Биро за развој на образованието Сите единици на локалната самоуправа	Обезбедена посебна просторија за советување ученици и родители, заради приватност на барателите на услуга

		Сите јавни основни и средни училишта					
Грижа за физичкото здравје на децата	Пристап до редовни и здрави оброци	Министерство за образование и наука Сите единици на локалната самоуправа	Септември 2026	Декември 2030	Нема финансиски импликации	Министерство за образование и наука Сите единици на локалната самоуправа	Отворени кантини со свежа и готвена храна во основните и средните училишта преку јавно-приватно партнерство
	Поттикнување редовна физичка активност, во и надвор од училиштето преку збогатување на програмата за воннаставни активности(на пример, организирано планинарење,	Министерство за образование и наука, Биро за развој на образованието Сите единици на локалната самоуправа	Октомври 2024	Декември 2030	Нема финансиски импликации	Министерство за образование и наука Сите единици на локалната самоуправа	Број на реализирани воннаставни активности за подобрување на физичката активност на учениците

	трчање, возење велосипед, игри на трева и сл.).	Сите јавни основни и средни училишта					
	Изработка на програми за физичка активност во училница.	Министерство за образование и наука Биро за развој на образованието Сите единици на локалната самоуправа Сите јавни основни и средни училишта	Октомври 2024	Декември 2030	Нема финасиски импликации	Министерство за образование и наука Сите единици на локалната самоуправа	Усвоени и редовно практикувани програми за физичка активност во училница.
	Обезбедување безбедни велосипедски патеки од домот до училиштата.	Единици на локалната самоуправа Министерство за образование и наука	Октомври 2024	Декември 2030	Нема финансиски импликации	Единици на локалната самоуправа Републички совет за безбедност на	Изведени безбедни велосипедски патеки од домот до училиштата.

		Сите јавни основни и средни училишта				сообраќајот на патиштата	
	Вклучување на локалната заедница во подобрување на условите за физичка активност на децата.	Министерство за образование и наука Сите единици на локалната самоуправа Сите јавни основни и средни училишта	Октомври 2024	Декември 2030	Нема финансиски импликации	Министерство за образование и наука Сите единици на локалната самоуправа Републички совет за безбедност на сообраќајот на патиштата	Локалната заедница е вклучена во опремување сали и простори за физичка активност на младите.
	Промовирање здрави животни навики преку организирање работилници со учениците, со примери од добри практики, со изработка на проекти, на теми	Министерство за образование и наука Биро за развој на образованието Сите јавни основни и	Октомври 2024	Декември 2030	Не се потребни финансиски средства	Министерство за образование и наука - Биро за развој на образованието	Воведена содржина за здрави животни навики Изработена е програма за работа на класен час за основно и за

	од здравјето на децата.	средни училишта					средно образование
--	-------------------------	-----------------	--	--	--	--	--------------------

Приоритетна област – ОБРАЗОВАНИЕ

<p>Посебна цел 2:</p> <p>Подигнување на свесноста за важноста од рано препознавање на ризиците по менталното здравје, како и грижата за менталното здравје на децата и на адолесцентите, вклучително и надминување на стигмата и на предрасудите кон лицата што се соочуваат со нарушено ментално здравје.</p>	<p>Показател на исход:</p> <p>Подобрено рангирање во рамките на Индексот за напредок на младите (извор www.youthprogressindex.org)</p>
---	---

Мерки	Активности	Водечки орган Други органи	Почетен датум	Планиран датум на извршување	Процена на потребните средства во денари	Извор на финансирање	Показател на резултат (поврзан со мерката/активноста)
Воспоставување одржлив систем за рано препознавање на ризиците по менталното здравје, како и грижата за менталното здравје на децата и адолесцентите	Надopolнување на годишните програми за работа на основните и на средните училишта	Министерство за образование и наука Биро за развој на образованието Сите јавни основни и средни училишта	Август 2025	Декември 2025	Нема финансиски и импликацији	Министерство за образование и наука - Биро за развој на образованието	Воведено подрачје во годишните програми за работа на училиштата посветено на активности за ментално здравје.

	<p>Вклучена програма за обука на тема за ментално здравје во каталогот за обуки од Биро за развој на образованието наменети за наставници и стручни соработници</p>	<p>Биро за развој на образованието</p> <p>Министерство за образование и наука</p> <p>Наставно-научни установи и професионални здруженија од полето (ЈЗУ Универзитетска клиника за психијатрија – Скопје, институти и одделенија за психологија, здруженија на психолози и психијатри, здруженија за психотерапија, активни во Република Северна Македонија)</p>	<p>Септемвр и 2026</p>	<p>Декември 2026</p>	<p>Нема финансиск и импликаци и</p>	<p>Министерство за образование и наука -</p> <p>Биро за развој на образованието</p> <p>Меѓународни организации (Агенции на Обединетите нации, Европската унија, Американската агенција за меѓународен развој и сл.)</p>	<p>Вклучена тема за обука за ментално здравје во каталогот за обуки</p> <p>соработници</p>
	<p>Планирање тематски дискусии поврзани со менталното здравје за време на</p>	<p>Биро за развој на образованието</p> <p>Сите јавни основни и средни училишта</p>	<p>Октомври 2024</p>	<p>Декември 2030</p>	<p>Нема финансиск и импликаци и</p>	<p>Биро за развој на образованието</p> <p>Сите јавни основни и</p>	<p>Воведени содржини од областа на менталното здравје во Годишната програма на</p>

	одделенски час.					средни училишта	работа на училиштата
	Организирање средби и работилници со родители на теми поврзани со менталното здравје на нивните деца	Педагошка служба Биро за развој на образованието Сите јавни основни и средни училишта	Септември 2025	Декември 2030	Нема финансиск и импликаци и	Педагошка служба Биро за развој на образованието Сите јавни основни и средни училишта Меѓународни организации (Агенции на Обединетите нации, Европската унија, Американската агенција за меѓународен развој и сл.)	Годишната програма на работа на училиштата содржи план за работа со родителите во областа на менталното здравје Одржани средби и работилници со родители

	Унапредување на компетенциите на директорите за развивање училишна култура што го поддржува менталното здравје	Државен испитен центар Министерство за образование и наука	Септември 2025	Декември 2030	450.000,00	Министерство за образование и наука Државен испитен центар Меѓународни организации (Агенции на Обединетите нации, Европската унија, Американската агенција за меѓународен развој и сл.)	Програмата на ДИЦ за обука на директори е ревидирана со вклучени теми од областа на менталното здравје.
Подготовка на насоки за имплементација на теми од менталното здравје во наставните и во воннаставните училишните	Внесување превентивни активности и едукативни содржини за менталното здравје како дел од наставата.	Биро за развој на образованието Министерството за образование и наука Сите јавни основни и средни училишта	Ноември 2024	Март 2025	Нема финансиски и импликации	Министерство за образование и наука - Биро за развој на образованието	Издадени насоки од Министерство за образование и наука - Биро за развој на образованието за спроведување превентивни

програми и активности.							активности и за внесување едукативни содржини од менталното здравје во наставата
	Изготвување програма за менторски систем за поддршка на деца под ризик во училиштата	Министерство за образование и наука Биро за развој на образованието Јавни основни и среди училишта Министерство за социјална политика, демографија и млади Министерство за здравство	Јануари 2026	Декември 2026	Нема финансиск и импликаци и	Министерство за образование и наука - Биро за развој на образованието	Изготвена е Програма за менторски систем на поддршка на деца под ризик и спроведена е обука за нејзино реализирање
Обезбедување подобри работни условите за стручните соработници	Ревидирање на програмата на стручните соработници со поголем фокус на психосоцијална поддршка на	Министерство за образование и наука Биро за развој на образованието	Октомври 2024	Декември 2027	Нема финансиск и импликаци и	Министерство за образование и наука - Биро за развој на образованието	Програмата на работа на стручните соработници е ревидирана, со фокус на психосоцијална поддршка на

	учениците и на наставниците					Сите јавни основни и средни училишта	учениците и наставниците.
	Изработка на норматив за стручни соработници (број на стручни соработници согласно бројот на ученици во училиштето) и ревидирање на правилникот во насока на потесно дефинирање на работните задачи и компетенциите на стручните соработници	Министерство за образование и наука Биро за развој на образованието Сите јавни основни и средни училишта	Октомври 2024	Декември 2027	Нема финансиск и импликаци и	Министерство за образование и наука - Биро за развој на образованието Министерство за јавна администрација Сите јавни основни и средни училишта	Дефиниран е норматив за сооднос ученици – психолог/педагог Соодветно на тоа, ревидиран е правилникот за стручни соработници.

	Обезбедување континуирана професионална поддршка на стручните соработници преку консултации и советување во текот на нивното работење	Министерство за образование и наука Педагошка служба Биро за развој на образованието	Септември 2026	Декември 2030	Нема финансиски и импликации	Министерство за образование и наука - Биро за развој на образованието	. Креирана е колегијална мрежа за поддршка и мрежа на супервизиска и менторска поддршка на стручни соработници.
	Оспособување на стручната служба за професионална помош во случај на ментално здравствени	Министерство за образование и наука Педагошка служба Биро за развој на образованието	Октомври 2024	Декември 2027	2.850.000,00	Министерство за образование и наука - Биро за развој на образованието	Дефинирани процедури и насоки на помош при кризи. Изградени мрежи за поддршка

	кризи на учениците на и наставниците, обезбедување поддршка во рамките на училиштето и соодветно упатување за евентуален натамошен третман.	Наставно-научни установи и професионални здруженија од полето (ЈЗУ Универзитетска клиника за психијатрија – Скопје, институти и одделенија за психологија, здруженија на психолози и психијатри, здруженија за психотерапија, активни во Република Северна Македонија)				Меѓународни организации (Агенции на Обединетите нации, Европската унија, Американскиот а агенција за меѓународен развој и сл.)	засновани на сигурни врски со релевантни помагатели за психосоцијална помош во кризни ситуации.
	Градење мрежа на поддршка за членовите на стручната служба – со надворешни релевантни институции/ организации од помош, со цел да се обезбеди поддршка на стручните	Министерство за образование и наука Педагошка служба Биро за развој на образованието Сите јавни основни и средни училишта	Септемвр и 2025	Декември 2030	3.990.000,00	Министерство за образование и наука - Биро за развој на образованието Меѓународни организации (Агенции на Обединетите нации, Европската унија, Американскиот	Оформена бесплатна мрежа на поддршка на ментално здравје на наставници и на стручни соработници составена од психолози, психотерапевти и лекари за индивидуална

	соработници и на наставниците за справување со стресот на работното место.					а агенција за меѓународен развој и сл.)	и за групна работа.
Градење релации на партнерство и соработка во училиштето и во заедницата, со цел промоција на менталното здравје, како влог во општата добросостојба и во квалитетот на животот на децата и адолесцентите	Спроведување училишни кампањи (со учество на учениците) за ширење на свесноста за важноста на менталното здравје, за развојот и квалитетот на животот на децата во училиштето и во пошироката заедница.	Министерство за образование и наука Сите јавни основни и средни училишта	Октомври 2024	Декември 2030	5.700.000,00	Министерство за образование и наука Сите единици на локалната самоуправа Сите јавни основни и средни училишта Меѓународни организации (Агенции на Обединетите нации, Европската унија,	Со учество на учениците, осмислена е кампања што редовно на годишно ниво се редирајнира и се реализира во училиштето и во заедницата.

						Американската агенција за меѓународен развој и сл.)	
	Застапување, споделување и размена на идеи за добрите политики и практики во полето на менталното здравје, на ниво на пошироката заедница (општини, региони) и владините структури.	Министерство за образование и наука Сите единици на локалната самоуправа Биро за развој на образованието Државен просветен инспекторат Сите јавни основни и средни училишта	Октомври 2024	Декември 2030	4.000.000,00	Министерство за образование и наука Сите единици на локалната самоуправа Сите јавни основни и средни училишта Меѓународни организации (Агенции на Обединетите нации, Европската унија, Американската агенција за	Организиран се тематски настани (конференции, семинари, конкурси) за вмрежување и дисеминација на добри практики на годишно ниво.

						меѓународен развој и сл.)	
--	--	--	--	--	--	------------------------------	--

Приоритетна област – ОБРАЗОВАНИЕ							
Посебна цел 3: Обезбедување меѓуинституционално партнерство и соработка со институции на системот, во обезбедување одржливост на преземените мерки и постигнатите ефекти			Показател на исход: Зголемување на задоволството од животот на ученици на 15-годишна возраст				
Мерки	Активности	Водечки орган Други органи	Почетен датум	Планиран датум на извршување	Процена на потребните средства во денари	Извор на финансирање	Показател на резултат (поврзан со мерката/ активноста)
Унапредување на образовните политики засновани врз наоди од редовно прибирање и обработка на истражувачки податоци релевантни за менталното здравје на децата и адолесцентите, спроведени од истражувачи и/или од	Обезбедување редовно учество и користење на податоците од меѓународните истражувања и/или тестирања во кои учествува Република Северна Македонија (Студија за однесување на училишни деца поврзано со здравјето - ХБСЦ,	Министерство за образование и наука Наставно-научни установи и професионални здруженија од полето (ЈЗУ Универзитетска клиника за психијатрија – Скопје, институти и одделенија за психологија, здруженија на	Октомври 2024	Јануари 2025	18.450.000.00	Министерство за образование и наука	Обезбедено е учество во Студија за однесување на училишни деца поврзано со здравјето - ХБСЦ, Програма за меѓународна проценка на ученици – ПИСА и на други меѓународни студии и тестирања. Наодите од овие

институции со соодветни професионални компетенции од областа на менталното здравје на децата и адолесцентите	Програма за меѓународна проценка на ученици – ПИСА итн.)	психолози и психијатри, здруженија за психотерапија, активни во Република Северна Македонија) Државен испитен центар					и од други меѓународни студии и тестирања, како и наодите од интегралните евалуации на училиштата се соодветно преточени во стратегиските документи и политики во државата.
Обезбедување системски решенија поврзани со унапредување на добросостојбата на учениците и на вработените во училиштата	Развивање програма за советување ученици и родители во средно образование	Министерство за образование и наука Педагошка служба Биро за развој на образованието	Октомври 2024	Декември 2024	Нема финансиски импликации	Министерство за образование и наука - Педагошка служба Министерство за образование и наука - Биро за развој на образованието	Програмата за советување ученици и родители во средно образование е развиена и усвоена
Зајакнување на системот за поддршка, следење и	Зајакнување на компетенциите на просветните државни	Министерство за образование и наука	Јануари 2025	Декември 2025	1.000.000,00	Министерство за образование и наука -	Спроведени се обуки за советници од БРО и за

<p>евалуација на активностите поврзани со менталното здравје на учениците во основно и во средно образование</p>	<p>инспектори и на советниците од Бирото за развој на образование за поддршка, следење и евалуација на активностите што се реализираат во училиштата</p>	<p>Биро за развој на образованието Државен просветен инспекторат</p>				<p>Биро за развој на образованието Државен просветен инспекторат Меѓународни организации (Агенции на Обединетите нации, Европската унија, Американската агенција за меѓународен развој и сл.)</p>	<p>инспектори од ДПИ за зајакнување на нивните компетенции во препознавање, следење и поддршка на менталното здравје во училиштата. Годишните програми за работа на Педагошка служба, Бирото за развој на образованието и на Државниот просветен инспекторат вклучуваат активности за поддршка, следење и евалуација на менталното</p>
--	--	---	--	--	--	---	---

							здравје во училиштата.
--	--	--	--	--	--	--	------------------------

Приоритетна област – СОЦИЈАЛНИ УСЛУГИ							
Посебна цел 1: Ревидирање пакет закони за социјална и детска заштита и семејно право			Показател на исход: Ревидиран пакет закони за социјална и детска заштита и семејно право				
мерки	активности	Водечки орган Други органи	Почетен датум	Планиран датум на извршување	Процена на потребните средства во денари	Извор на финансирање	Показател на резултат (поврзан со мерката/активноста
Донесување пакет измени на закони за усогласување со новиот закон за ментално здравје	Ревидирање на Законот за социјалната заштита за да го адресира сеопфатно менталното здравје и да предвиди обврска на институциите на системот за социјална заштита да даваат поддршка на деца и млади во случаите кога им е потребна, преку	Министерство за социјална политика, демографија и млади Генерален секретаријат на Влада на Република Северна Македонија Служба на Собранието на Република Северна Македонија	Октомври 2024	Декември 2024	Нема финансиски импликации	Министерство за социјална политика, демографија и млади	Донесување пакет закони

	мултисекторски пристап.						
	Ревидирање на Законот за семејството и негово поврзување со Законот за спречување и заштита од насилство врз жените и семејното насилство, вклучување на потребата за пружање психосоцијална поддршка на децата низ бракоразводни постапки, вклучување брачно советување, и можност за децата да имаат пристап до бесплатна услуга за психосоцијална поддршка кога се	Министерство за социјална политика, демографија и млади Генерален секретаријат на Влада на Република Северна Македонија Служба на Собранието на Република Северна Македонија	Октомври 2024	Декември 2024	Нема финансиски импликации	Министерство за социјална политика, демографија и млади	Ревидирани пакет закони

	вклучени во граѓански постапки						
	Ревидирање на Законот за заштита на децата – да се усогласи со другите закони и да се внесат програми за децата во советувалиштата во градинките	Министерство за социјална политика, демографија и млади Генерален секретаријат на Влада на Република Северна Македонија Служба на Собранието на Република Северна Македонија	Октомври 2024	Декември 2024	Нема финансиски импликации	Министерство за социјална политика, демографија и млади	Ревидиран Закон за детска заштита – усогласен со другите закони и внесени програми за децата во советувалиштата во градинките
	Ревидирање на Законот за правда за децата и на Законот за извршување на санкциите за да се усогласат со	Министерство за социјална политика, демографија и млади Министерство за правда	Октомври 2024	Декември 2024	Нема финансиски импликации	Министерство за социјална политика, демографија и млади	Ревидиран Закон за правда за децата и Закон за извршување на санкциите и усогласени со новиот закон за ментално здравје

	новиот закон за ментално здравје	Управа за извршување санкции Генерален секретаријат на Влада на Република Северна Македонија Служба на Собранието на Република Северна Македонија					
Донесување подзаконски акти	Изработка на посебен меѓусекторски протокол за поврзување на секторите – социјална заштита, образование, здравство, опфаќајќи должности и ранливи групи	Министерство за здравство Министерство за образование и наука Министерство за социјална политика, демографија и млади	Октомври 2024	Декември 2024	Нема финансиски импликации	Министерство за социјална политика, демографија и млади	Изработен протокол

		Министерство за правда Управа за извршување санкции					
	Донесување и усогласување на подзаконски акти за уредување на услугите	Министерство за социјална политика, демографија и млади Министерство за здравство	Октомври 2024	Декември 2024	Нема финансиски импликации	Министерство за социјална политика, демографија и млади	Усвоени подзаконски акти за уредување на услугите
Донесување Стратегија за родителство		Министерство за социјална политика, демографија и млади	Октомври 2024	Декември 2024	Нема финансиски импликации	Министерство за социјална политика, демографија и млади	Усвоена Стратегија за родителство

Приоритетна област – СОЦИЈАЛНИ УСЛУГИ							
Посебна цел 2: Зајакнување на капацитетите на професионалците во социјална и детска заштита во делот на идентификација, третман, заштита и зачувување на менталното здравје кај деца и млади			Показател на исход: Зајакнати капацитетите на професионалците во социјална и детска заштита во делот на идентификација, третман, заштита и зачувување на менталното здравје кај деца и млади				
мерки	активности	Водечки орган Други органи	Почетен датум	Планиран датум на извршување	Процена на потребните средства во денари	Извор на финансирање	Показател на резултат (поврзан со мерката/активноста)
Зајакнување на капацитетите на професионалците во системот за социјална и детска заштита, во установите за социјална заштита и лиценцирани даватели на социјални услуги	Изработка на стандардизирана програма со модули за ментално здравје, со утврдени критериуми за обучувачи	Министерство за социјална политика, демографија и млади Министерство за здравство Наставно-научни установи и професионални здруженија	Октомври 2024	Декември 2024	200.000,00	Министерство за социјална политика, демографија и млади Меѓународни организации (Агенции на Обединетите нации, Европската унија, Американска	Изработена програма

		од полето (ЈЗУ Универзитетска клиника за психијатрија – Скопје, институти и одделенија за психологија, здруженија на психолози и психијатри, здруженија за психотерапија, активни во Република Северна Македонија)				та агенција за меѓународен развој и сл.)	
	Зајакнување на капацитетите на професионалците во системот за социјална и детска заштита, вклучително но не ограничено на градинки, дневни центри, центри за поддршка на згрижувачки	Министерство за социјална политика, демографија и млади Министерство за здравство Наставно-научни	Октомври 2024	Декември 2024	600.000,00	Министерство за социјална политика, демографија и млади Меѓународни организации (Агенции на Обединетите	Одржани обуки Евалуациони прашалници

	семејства, установите за социјална заштита и лиценцирани даватели на социјални услуги за важноста на превенцијата, ментално здравје, за промоција на социјална инклузија, антидискриминација по сите основи, неосудување, работење без стигматизирање и предрасуди, во насока на зачувување на металното здравје кај деца и млади	установи и професионални здруженија од полето (ЈЗУ Универзитетска клиника за психијатрија – Скопје, институти и одделенија за психологија, здруженија на психолози и психијатри, здруженија за психотерапија, активни во Република Северна Македонија)				нации, Европската унија, Американската агенција за меѓународен развој и сл.)	
	Зајакнување на капацитетите на професионалците во системот за социјална и детска заштита, вклучително но не ограничено на градинки, дневни	Министерство за социјална политика, демографија и млади	Октомври 2024	Декември 2024	600.000,00	Министерство за социјална политика, демографија и млади	Одржани обуки Евалуациони прашалници

	центри, центри за поддршка на згрижувачки семејства, установите за социјална заштита и лиценцирани даватели на социјални услуги за рана детекција и препознавање рани фази на проблеми поврзани со ментално здравје на деца и млади	Министерство за здравство Наставно-научни установи и професионални здруженија од полето (ЈЗУ Универзитетска клиника за психијатрија – Скопје, институти и одделенија за психологија, здруженија на психолози и психијатри, здруженија за психотерапија, активни во Република Северна Македонија)				Меѓународни организации (Агенции на Обединетите нации, Европската унија, Американската агенција за меѓународен развој и сл.)	
	Зајакнување на капацитетите на професионалците во	Министерство за социјална	Октомври 2024	Декември 2024	600.000,00	Министерство за социјална	Одржани обуки

	<p>системот за социјална и детска заштита, вклучително но не ограничено на градинки, дневни центри, центри за поддршка на згрижувачки семејства, установите за социјална заштита и лиценцирани даватели на социјални услуги за директна работа со деца и млади во:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Обезбедување советување и психосоцијална поддршка за ментално здравје; - Упатување до соодветните институции за здравствена и социјална заштита; - Препознавање и работа со деца и млади кај кои има 	<p>политика, демографија и млади</p> <p>Министерство за здравство</p> <p>Наставно-научни установи и професионални здруженија од полето (ЈЗУ Универзитетска клиника за психијатрија – Скопје, институти и одделенија за психологија, здруженија на психолози и психијатри, здруженија за психотерапија, активни во Република Северна Македонија)</p>				<p>политика, демографија и млади</p> <p>Меѓународни организации (Агенции на Обединетите нации, Европската унија, Американската агенција за меѓународен развој и сл.)</p>	<p>Евалуациони прашалници</p>
--	---	--	--	--	--	--	-------------------------------

	интерсекциска ранливост и изложеност на повеќе социјални ризици.						
	Зајакнување на капацитетите на професионалците во системот за социјална и детска заштита, вклучително но не ограничено на градинки, дневни центри, центри за поддршка на згрижувачки семејства, установите за социјална заштита и лиценцирани даватели на социјални услуги за постапување според донесените измени во законите и новиот закон за ментално здравје.	Министерство за социјална политика, демографија и млади Министерство за здравство Наставно-научни установи и професионални здруженија од полето (ЈЗУ Универзитетска клиника за психијатрија – Скопје, институти и одделенија за психологија, здруженија на психолози и	Октомври 2024	Декември 2024	600.000,00	Министерство за социјална политика, демографија и млади Меѓународни организации (Агенции на Обединетите нации, Европската унија, Американската агенција за меѓународен развој и сл.)	Одржани обуки Евалуациони прашалници

		психијатри, здруженија за психотерапија , активни во Република Северна Македонија)					
Унапредување на вештините на родителите/старатели те за справување со предизвиците поврзани со ментално здравје на деца и млади во рамките на домот и на семејството	Изработка на стандардизирана програма за родителство со модули за ментално здравје	Министерств о за социјална политика, демографија и млади Министерство за здравство Наставно- научни установи и професионал ни здруженија од полето (ЈЗУ Универзитетс ка клиника за психијатрија – Скопје, институти и одделенија за	Октомвр и 2024	Декември 2024	200.000,00	Министерств о за социјална политика, демографија и млади Меѓународни организации (Агенции на Обединетите нации, Европската унија, Американска та агенција за меѓународен развој и сл.)	Одржани обуки Евалуациони прашалници

		психологија, здруженија на психолози и психијатри, здруженија за психотерапија , активни во Република Северна Македонија)					
	Едукација на родителите/старателите за вештини за зачувување на менталното здравје на сите членови на семејството, со фокус на деца и млади, со фокус на развојните фази	Министерство за социјална политика, демографија и млади Министерство за здравство Наставно-научни установи и професионални здруженија од полето (ЈЗУ Универзитетска клиника за психијатрија –	Октомври 2024	Декември 2024	400.000,00	Министерство за социјална политика, демографија и млади Меѓународни организации (Агенции на Обединетите нации, Европската унија, Американската агенција за меѓународен развој и сл.)	Одржани обуки Евалуациони прашалници

		Скопје, институти и одделенија за психологија, здруженија на психолози и психијатри, здруженија за психотерапија , активни во Република Северна Македонија)					
--	--	---	--	--	--	--	--

Приоритетна област – СОЦИЈАЛНИ УСЛУГИ							
<p>Посебна цел 3:</p> <p>Достапни и пристапни услуги за ментално здравје и психосоцијална поддршка на деца и млади, како и родители/ старатели низ целата држава. Услугите треба да се достапни за девојчиња и за момчиња со сите нивни различности вклучително и деца и млади од рурални или од далечни области, деца и млади со попреченост, кои припаѓаат на различните етнички заедници и/или говорат на јазиците на етничките заедници, различна сексуална ориентација и родов идентитет, мигранти, бегалци. Услугите треба да опфаќаат советување, психотерапија, активни во Република Северна Македонија, групи за поддршка, упатување, придружба.</p>			<p>Показател на исход:</p> <p>Воспоставени услуги за деца и млади и воспоставени услуги за родители/старатели</p>				
мерки	активности	Водечки орган Други органи	Почетен датум	Планиран датум на извршување	Процена на потребните средства во денари	Извор на финансирање	Показател на резултат (поврзан со мерката/активноста)
Воспоставување најмалку 8 регионални центри за директна помош и психосоцијална	Воспоставување најмалку 8 регионални центри за директна помош и психосоцијална	Министерство за социјална политика, демографија и млади	Октомвр и 2024	Декември 2024	2.000.000.000,00	Сите единици на локалната самоуправа Министерство за социјална	Регионални центри се воспоставени во 8 плански региони

<p>поддршка на деца и млади и родители/старател и (во сите плански региони)</p>	<p>поддршка на деца и млади и родители/старател и (во сите плански региони)</p>	<p>Министерство за здравство</p> <p>Наставно-научни установи и професионалн и здруженија од полето (ЈЗУ Универзитетска клиника за психијатрија – Скопје, институти и одделенија за психологија, здруженија на психолози и психијатри, здруженија за психотерапија, активни во Република Северна Македонија)</p> <p>Сите единици на локалната самоуправа</p>				<p>политика, демографија и млади</p> <p>Меѓународни организации (Агенции на Обединетите нации, Европската унија, Американската агенција за меѓународен развој и сл.)</p>	
---	---	---	--	--	--	--	--

<p>Дневни центри (локални) за ментално здравје и психосоцијална поддршка на деца и млади</p>	<p>Воспоставување дневни центри според потребите на општината</p>	<p>Министерство за социјална политика, демографија и млади</p> <p>Министерство за здравство</p> <p>Наставно-научни установи и професионални здруженија од полето (ЈЗУ Универзитетска клиника за психијатрија – Скопје, институти и одделенија за психологија, здруженија на психолози и психијатри, здруженија за психотерапија, активни во Република</p>	<p>Октомври 2024</p>	<p>Декември 2024</p>	<p>1.000.000.000,00</p>	<p>Сите единици на локалната самоуправа</p> <p>Министерство за социјална политика, демографија и млади</p> <p>Меѓународни организации (Агенции на Обединетите нации, Европската унија, Американската агенција за меѓународен развој и сл.)</p>	<p>Дневни центри се воспоставени во најмалку 10 општини</p>
--	---	--	----------------------	----------------------	-------------------------	--	---

		Северна Македонија) Сите единици на локалната самоуправа					
Вклучување услуги во специјализираните советувалишта за родово базирано и семејно насилство за рана, итна и кризна идентификација и интервенција на проблеми поврзани со ментално здравје на деца и млади, континуиран третман на неклинички корисници каде што менталното здравје е под ризик од родово базирано насилство и	Изработка на програми за пружање поддршка во рамките на советувалиштата	Министерств о за социјална политика, демографија и млади Министерство за здравство Наставно- научни установи и професионалн и здруженија од полето (ЈЗУ Универзитетск а клиника за психијатрија – Скопје, институти и одделенија за психологија, здруженија на	Октомвр и 2024	Декември 2024	200.000,00	Сите единици на локалната самоуправа Министерство за социјална политика, демографија и млади Меѓународни организации (Агенции на Обединетите нации, Европската унија, Американскат а агенција за меѓународен развој и сл.)	Програми за пружање поддршка во рамките на советувалиштата

сексуално насилство и обратно		психолози и психијатри, здруженија за психотерапија, активни во Република Северна Македонија)					
Воведување СОС-линија за поддршка на деца и млади и родители/старател и за информирање и упатување, кризна интервенција и кризно советување	Воспоставување СОС-линија 116 111 според најдобрите практики од регионот и стандарди на ЕУ	Министерство за социјална политика, демографија и млади Министерство за здравство Наставно-научни установи и професионални здруженија од полето (ЈЗУ Универзитетска клиника за психијатрија – Скопје, институти и одделенија за	Октомври 2024	Декември 2024	1.000.000.000,00	Министерство за социјална политика, демографија и млади Меѓународни организации (Агенции на Обединетите нации, Европската унија, Американската агенција за меѓународен развој и сл.)	СОС-линија воспоставена

		психологија, здруженија на психолози и психијатри, здруженија за психотерапија, активни во Република Северна Македонија)					
Услуги за идентификација и третирање: рана детекција на злоупотреба на психотропни супстанции и зависности, суицид, силување и сексуално насилство, трговија со луѓе, деца и млади од мали групни домови, згрижувачки семејства, институции, деца и млади во	Развој на програми за пружање услуги за идентификација и третман	Министерство за социјална политика, демографија и млади Министерство за здравство Наставно-научни установи и професионални здруженија од полето (ЈЗУ Универзитетска клиника за психијатрија – Скопје,	Октомври 2024	Декември 2024	200.000,00	Министерство за социјална политика, демографија и млади Меѓународни организации (Агенции на Обединетите нации, Европската унија, Американската агенција за меѓународен развој и сл.)	Изработени програми за пружање услуги за идентификација и третман

социјален ризик (социо-економски причини, развод, разделба), деца и млади што директно или преку нивните родители/старател и побарале помош и поддршка.		институти и одделенија за психологија, здруженија на психолози и психијатри, здруженија за психотерапија, активни во Република Северна Македонија)					
Прирачници, брошури за психосоцијална помош и поддршка на деца, млади и родители/старатели	Изработка на прирачници, брошури за психосоцијална помош и поддршка на деца, млади и родители/старатели	Министерств о за социјална политика, демографија и млади Министерство за здравство Министерство за образование и наука Наставно-научни установи и	Октомвр и 2024	Декември 2024	100.000,00	Министерство за социјална политика, демографија и млади Меѓународни организации (Агенции на Обединетите нации, Европската унија, Американската агенција за меѓународен развој и сл.)	Изработени прирачници и брошури

		<p>професионалн и здруженија од полето (ЈЗУ Универзитетска клиника за психијатрија – Скопје, институти и одделенија за психологија, здруженија на психолози и психијатри, здруженија за психотерапија, активни во Република Северна Македонија)</p>					
	<p>Дисеминација на претходно наведените алатки до сите деца и млади</p>	<p>Министерство за социјална политика, демографија и млади</p> <p>Министерство за здравство</p>	<p>Октомври 2024</p>	<p>Декември 2024</p>	<p>Нема финансиски импликации</p>	<p>Министерство за социјална политика, демографија и млади</p> <p>Меѓународни организации (Агенции на Обединетите</p>	<p>Дисеминирани алатки</p>

		<p>Министерство за образование и наука</p> <p>Наставно-научни установи и професионални здруженија од полето (ЈЗУ Универзитетска клиника за психијатрија – Скопје, институти и одделенија за психологија, здруженија на психолози и психијатри, здруженија за психотерапија, активни во Република Северна Македонија)</p>				<p>нации, Европската унија, Американската агенција за меѓународен развој и сл.)</p>	
--	--	--	--	--	--	---	--

Приоритетна област – СОЦИЈАЛНИ УСЛУГИ							
Посебна цел 4: Финансирање и одржливост за приоритетна област – социјални услуги			Показател на исход: Одржливост на услугите				
мерки	активности	Водечки орган Други органи	Почетен датум	Планиран датум на извршување	Процена на потребните средства во денари	Извор на финансирање	Показател на резултат (поврзан со мерката/активноста
Изработка на анализа за Финансирање на услугите за директна помош и психосоцијална поддршка од Цел 3, од локалната самоуправа на локално ниво, особено услугите што се/ќе се раководат од ГО	Спроведување финансиска анализа	Министерство за финансии Министерство за социјална политика, демографија и млади Министерство за здравство Министерство за образование и наука ГО	Октомври 2024	Декември 2024	300.000,00	Министерство за социјална политика, демографија и млади Меѓународни организации (Агенции на Обединетите нации, Европската унија, Американската агенција за меѓународен развој и сл.)	Изработена анализа

Приоритетна област – МЕЃУСЕКТОРСКА ХОРИЗОНТАЛНА СОРАБОТКА

Посебна цел 1:

Обезбедување долгорочна одржливост на преземените активности и на ефектите од постигнатото

Показател на исход:

Степен на реализирани активности од Националниот акциски план

мерки	активности	Водечки орган Други органи	Почетен датум	Планиран датум на извршување	Процена на потребните средства во денари	Извор на финансирање	Показател на резултат, поврзан со мерката/активноста
Систематско планирање и градење услови за одржливоста на мерките за унапредување на менталното здравје и добросостојбата на децата и адолесцентите	Развој на меѓуинституционални оперативни процедури за постапување и соработка меѓу училиштата и услугите во секторите здравство и социјална заштита	Министерство за здравство Министерство за социјална политика, демографија и млади Министерство за образование и наука	Октомври 2024	Декември 2024	Нема финансиски импликации	Министерство за образование и наука Министерство за социјална политика, демографија и млади Министерство за здравство	Формиран е мултисекторски тим (претставници од Министерство за образование и наука, Министерство за социјална политика, демографија и млади и Министерство за здравство) со утврдена програма за работа и временска рамка – со цел усогласување на

							<p>условите за давање на услуги.</p> <p>Изготвен е предлог-документ со активности за зголемена вмреженост и достапност на услуги меѓу три системи (училишта, здравство и социјална работа).</p>
	<p>Подготвување меморандуми за соработка, протоколи и оперативни процедури во поддршка на спроведување активности поврзани со ментално здравје на деца, адолесценти и нивните родители/старатели</p>	<p>Министерство за здравство</p> <p>Министерство за социјална политика, демографија и млади</p> <p>Министерство за образование и наука</p>	Октомври 2024	Декември 2030	Нема финансиски и импликации	<p>Министерство за здравство</p> <p>Министерство за социјална политика, демографија и млади</p> <p>Министерство за образование и наука</p>	<p>Подготвени оперативни процедури и меморандуми за соработка со образовни, научни, социјални и граѓански организации/чинители во поддршка на спроведување активности поврзани со ментално здравје на деца, адолесценти и нивните родители/старатели.</p>

<p>Утврдување систем(и) за следење на ефикасноста на програмите и на мерките во сферата на менталното здравје во сите сектори</p>	<p>Редовно (на годишно ниво) прибирање повратни информации од засегнатите страни за напредокот на мерките за унапредување на менталното здравје</p>	<p>Министерство за здравство</p> <p>Министерство за образование и наука</p> <p>Министерство за социјална политика, демографија и млади</p>	<p>Октомври 2024</p>	<p>Декември 2030</p>	<p>8.550.000,00</p>	<p>Министерство за образование и наука</p> <p>Министерство за социјална политика, демографија и млади</p> <p>Министерство за здравство</p> <p>Меѓународни организации (Агенции на Обединетите нации, Европската унија, Американската агенција за меѓународен развој и сл.)</p>	<p>Изготвени се годишни извештаи за состојбата со менталното здравје на децата и адолесцентите.</p> <p>Развиени и воведени се мерни инструменти (анкети, прашалници и квалитативни алатки) за следење на состојбата со менталното здравје на национално ниво.</p>
---	---	---	----------------------	----------------------	---------------------	--	---

	Ажурирање на целите и на активностите во согласност со добиените резултати од истражувањата и евалуациите во сите три сектори	Министерство за здравство Министерство за социјална политика, демографија и млади Министерство за образование и наука	Октомври 2024	Декември 2030	Нема финансиски импликации	Министерство за здравство Министерство за социјална политика, демографија и млади Министерство за образование и наука	Целите и активностите во сферата на менталното здравје се ревидираат на годишно ниво, засновано на наодите и на повратните информации од сите релевантни сектори.
Спроведување редовни истражувања поврзани со менталното здравје и психосоцијалната добросостојба кај децата и адолесцентите	Одредување буџет за спроведување истражувања, објавување и промоција на резултати	Министерство за здравство Министерство за образование и наука Министерство за социјална политика,	Октомври 2024	Декември 2030	10.000.000,00	Министерство за здравство Министерство за образование и наука Министерство за социјална политика,	Одреден буџет за спроведување истражувања, објавување и промоција на резултати.

		демографија и млади				демографија и млади Министерств о за финансии Меѓународни организации (Агенции на Обединетите нации, Европската унија, Американска та агенција за меѓународен развој и сл.)	
--	--	------------------------	--	--	--	---	--

Приоритетна област – МЕЃУСЕКТОРСКА ХОРИЗОНТАЛНА СОРАБОТКА	
Посебна цел 2: Подигнување на свесноста за значењето на промоцијата, превенцијата и третманот на состојби поврзани со ментално здравје кај децата и адолесцентите	Показател на исход: Подигната свесност за значењето на промоцијата, превенцијата и третманот на состојби поврзани со ментално здравје кај децата и адолесцентите

Мерки	Активности	Водечки орган Други органи	Почетен датум	Планиран датум на извршување	Процена на потребните средства во денари	Извор на финансирање	Показател на резултат (поврзан со мерката/активноста)
Спроведување кампањи за намалување на стигмата и дискриминацијата	Креирање и спроведување кампањи на годишно ниво за печатени, јавни и социјални медиуми	Министерство за здравство Наставно-научни установи и професионални здруженија од полето (ЈЗУ Универзитетска клиника за психијатрија – Скопје, институти и одделенија за психологија, здруженија на психолози и психијатри, здруженија за психотерапија, активни во Република	Октомври 2024	Декември 2030	10.000.000,00	Министерство за здравство Меѓународни организации (Агенции на Обединетите нации, Европската унија, Американската агенција за меѓународен развој и сл.)	Креирани и спроведувани кампањи на годишно ниво за печатени, јавни и социјални медиуми

		Северна Македонија) Институт за јавно здравје на Република Северна Македонија					
	Изготвување и дистрибуција на информативни материјали за менталното здравје во примарна здравствена заштита, училишта, центри за социјална работа и други установи од заедницата што работат со деца и со адолесценти	Министерство за здравство Институт за јавно здравје на Република Северна Македонија Наставно- научни установи и професионални здруженија од полето (ЈЗУ Универзитетска клиника за психијатрија – Скопје, институти и одделенија за психологија,	Октомври 2024	Декември 2030	3.000.000,00	Министерство за здравство (во рамките на буџетот од Програма за јавно здравје, Програма за третман на лица со душевни болести)	Изготвени и редовно дистрибуирани информативни материјали за менталното здравје во примарна здравствена заштита, училишта, центри за социјална работа и други установи од заедницата што работат со деца и со адолесценти

		<p>здруженија на психолози и психијатри, здруженија за психотерапија, активни во Република Северна Македонија)</p> <p>Министерство за социјална политика, демографија и млади</p> <p>Министерство за образование и наука</p> <p>Биро за развој на образованието</p>						
	Спроведување редовни обуки за медиумски работници за теми поврзани со детско и адолесцентно	<p>Министерство за здравство</p> <p>Наставно-научни установи и професионални</p>	Октомври 2024	Декември 2030	3.000.000,00	Министерство за здравство	Меѓународни организации (Агенции на Обединетите	Редовно спроведени обуки за медиумски работници за теми поврзани со детско и адолесцентно ментално здравје, со цел унапредување на

	ментално здравје, со цел унапредување на психолошката писменост, промовирање позитивни наративи и етичко известување	здруженија од полето (ЈЗУ Универзитетска клиника за психијатрија – Скопје, институти и одделенија за психологија, здруженија на психолози и психијатри, здруженија за психотерапија, активни во Република Северна Македонија) Здружение на новинари на Македонија				нации, Европската унија, Американската агенција за меѓународен развој и сл.)	психолошката писменост, промовирање позитивни наративи и етичко известување
--	--	--	--	--	--	--	---